

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Κατά μεταβίβαση σύνταξη άγαμης θυγατέρας αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου - τεκμαρτό εισόδημα (περίπτωση ββ΄ της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν. 3865/2010). Εφαρμογή των άρθρων 6 παρ.1 της ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 αυτής και το άρθρο 1 του (πρώτου) Πρόσθετου Πρωτοκόλλου αυτής. Μειοψηφία.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΙΙΙ ΤΜΗΜΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 15 Μαΐου 2015, με την ακόλουθη σύνθεση: Ιωάννης Σαρμάς, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Θεολογία Γναρδέλλη (εισηγήτρια) και Αγγελική Πανουτσακοπούλου, Σύμβουλοι, Βιολέττα Τηνιακού και Μαρία Μουσιάδου, Πάρεδροι με συμβουλευτική ψήφο,

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παρέστη ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ευάγγελος Καραθανασόπουλος, ως νόμιμος αναπληρωτής του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας, ο οποίος είχε κώλυμα,

Γραμματέας: Αμαλία Μπότσα, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου (κατηγορίας ΤΕ με βαθμό Γ΄).

Για να δικάσει την από 27 Ιανουαρίου 2015 (Α.Β.Δ. 169/27.1.2015) έφεση και το από 29.4.2015 (Α.Β.Δ. 890/29.4.2015) δικόγραφο προσθέτων λόγων της ..., κατοίκου ..., η οποία παραστάθηκε μετά του πληρεξουσίου της δικηγόρου Αστέριου Μωραΐτη (ΑΜ/ΔΣΑ 8503), που διορίστηκε για τη συνδρομή της, κατόπιν αίτησής της, με την 1/2015 πράξη του Προέδρου του Τμήματος,

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Νικολάου Καραγιώργη

κατά της .../2014 πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Με την προσβαλλόμενη πράξη απορρίφθηκε αίτηση της εκκαλούσας για κανονισμό κατά μεταβίβαση σύνταξης σ' αυτήν, ως άγαμης θυγατέρας του αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου ...

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο της εκκαλούσας που ζήτησε την παραδοχή της έφεσης,

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης και

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε, επίσης, την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο

Αποφάσισε τα εξής:

1. Με την κρινόμενη έφεση, η εκκαλούσα ζητεί την ακύρωση της .../2014 πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.), με την οποία απορρίφθηκε η .../16.5.2014 αίτησή της για μεταβίβαση της σύνταξης του αποβιώσαντος πατέρα της, στρατιωτικού συνταξιούχου, με την αιτιολογία ότι αυτή είχε, κατά το χρόνο θανάτου του ανωτέρω τεκμαρτό εισόδημα μεγαλύτερο του οριζόμενου από την περίπτωση ββ' της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν. 3865/2010 και αναγομένου σε ετησία βάση κατώτερου ορίου μηνιαίας σύνταξης.

2. Η κρινόμενη έφεση συμπληρώνεται με τους από 29.4.2015 πρόσθετους λόγους της και αναπτύσσεται με το από 20.5.2015 αυθημερόν κατατεθέν υπόμνημα που κατατέθηκαν παραδεκτώως.

3. Για την κρινόμενη έφεση, καταβλήθηκε το προσήκον παράβολο (βλ. το ειδικό έντυπο γραμματίου του Δημοσίου σειράς Α 2916816).

4. Η κρινόμενη έφεση έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα (άρθρα 50 και 52 π.δ.1225/1981) και, ως εκ τούτου, πρέπει, μαζί με το από 29.4.2015 συνεκδικαζόμενο δικόγραφο προσθέτων λόγων, να ερευνηθούν, περαιτέρω, ως προς τη νομική και ουσιαστική βασιμότητά τους.

5. Η εκκαλούσα προβάλλει τα εξής: (α) Το δικαίωμα κυριότητας επί πρώτης κατοικίας της δεν της παρέχει εισόδημα πραγματικό παρά μόνο τεκμαρτό, το δε πραγματικό της εισόδημα είναι μηδενικό. (β) Ευρίσκεται σε απόλυτη οικονομική αδυναμία λόγω θανάτου, εντός πολύ σύντομου

χρονικού διαστήματος, αμφότερων των γονέων της, από τους οποίους ήταν οικονομικά εξαρτημένη. (γ) Η προσβαλλόμενη πράξη αντίκειται στην αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης, λόγω ανατροπής του οικονομικού της προγραμματισμού που βασιζόταν στην προσδοκία λήψης της σύνταξης του πατέρα της όταν αυτός θα απεβίωνε. (δ) Η προσβαλλόμενη πάσχει πλημμελούς αιτιολογίας δεδομένου ότι το τεκμαρτό εισόδημα υπολογίστηκε επί τη βάσει της συνολικής αντικειμενικής αξίας του ακινήτου, ενώ έπρεπε να υπολογιστεί αναλογικά μόνο για το πέραν των 100.000 ευρώ ποσό. (ε) Μη νομίμως λαμβάνεται υπόψη η αντικειμενική αξία του ακινήτου για τον υπολογισμό ή μη του τεκμαρτού εισοδήματος, δεδομένου ότι αυτή είναι πλασματική λόγω της συνεχιζόμενης κρίσης στην αγορά ακινήτων. (στ) Οι διατάξεις του ν. 3865/2010 που τροποποίησαν το νομοθετικό πλαίσιο για τη χορήγηση κατά μεταβίβαση σύνταξης στις άγαμες θυγατέρες αντίκειται στα άρθρα 4, 5, 17, 20, 21 και 25 του Συντάγματος.

6. Στο άρθρο 31 παρ. 5 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ.169/2007 – Α' 210 - στο οποίο κωδικοποιήθηκε το άρθρο 20 παρ. 1 του ν. 2084/1992, Α' 165), όπως είχε αντικατασταθεί με την παρ. 1β του άρθρου 14 του ν.3863/2010 (Α' 115) και αντικαταστάθηκε, ως κατωτέρω, με τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 9 του ν.3865/2010 (Α' 120), ορίζεται: «α. Οι άγαμες θυγατέρες και οι άπορες άγαμες αδελφές αποκτούν δικαίωμα σύνταξης με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που αποκτούν το δικαίωμα αυτό οι άγαμοι γιοί ή αδελφοί, αντίστοιχα. β. Κατ' εξαίρεση οι ενήλικες άγαμες θυγατέρες που δεν emπίπτουν στις διατάξεις της προηγούμενης περίπτωσης και έλκουν το συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα από γονείς που κατατάχθηκαν στις Ένοπλες Δυνάμεις ή τα Σώματα Ασφαλείας ή το Πυροσβεστικό Σώμα μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1982, δικαιούνται σύνταξης εφόσον συντρέχουν αθροιστικά, οι εξής προϋποθέσεις: αα) Να μην έχουν μηνιαίο εισόδημα από το Δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα μεγαλύτερο από το κατώτατο όριο σύνταξης του Δημοσίου, όπως αυτό ισχύει κάθε φορά. ββ) Να μην έχουν φορολογητέο εισόδημα από οποιαδήποτε άλλη πηγή μεγαλύτερο από το παραπάνω καθοριζόμενο κατώτατο όριο αναγόμενο σε ετήσια βάση. γγ) Να μη λαμβάνουν άλλη σύνταξη και να μην έχουν ασφαλισθεί για σύνταξη σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό κύριας σύνταξης, για χρόνο με βάση τον οποίο προσδοκούν να θεμελιώσουν δικαίωμα ανταποδοτικής σύνταξης από τον φορέα αυτόν. δδ) Κατά την 31η Δεκεμβρίου 2010 να έχουν συμπληρώσει το πεντηκοστό (50ό) έτος της ηλικίας τους (...)). Εξάλλου,

με την παρ. 2β του άρθρου 3 του ν.4151/2013 (Α' 103), μετά το πρώτο εδάφιο της περίπτ. ββ' του ανωτέρω άρθρου προστέθηκε το εξής δεύτερο εδάφιο: «Τυχόν τεκμαρτό εισόδημα που αναλογεί σε πρώτη κατοικία, αντικειμενικής αξίας μέχρι του ποσού των 100.000,00 ευρώ ή/και κατοχή ιδιωτικής χρήσεως αυτοκινήτου, δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος του προηγούμενου εδαφίου, εφόσον δεν υπάρχει τεκμαρτό εισόδημα και από άλλες πηγές.». Περαιτέρω, στο άρθρο 55 παρ.5 του ίδιου Κώδικα, όπως το πρώτο εδάφιο αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 παρ. 1 του ν.3620/2007 (Α' 276) και το άρθρο 3 παρ. 6α του ν.4151/2013, ορίζεται: «Το κατώτατο όριο σύνταξης ή βοηθήματος των συνταξιούχων και βοηθηματούχων του Δημοσίου γενικά, καθορίζεται, χωρίς το συνυπολογισμό του επιδόματος εξομάλυνσης, καθώς και του τυχόν καταβαλλόμενου επιδόματος ανικανότητας, σε ποσοστό τριάντα επτά επί τοις εκατό (37%) του μηνιαίου βασικού μισθού του εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου της ΠΕ κατηγορίας, όπως αυτός ίσχυε την 31.10.2011», ο οποίος (μηνιαίος βασικός μισθός εισαγωγικού μισθολογικού κλιμακίου ΠΕ κατηγορίας) με το άρθρο 6 του ν. 3670/2008 (Α' 117) σε συνδυασμό με την παρ. 23 του άρθρου 55 του ν. 4002/2011 (Α' 180), αναπροσαρμόστηκε σε εννιακόσια πενήντα ένα (951,00) ευρώ.

7. Περαιτέρω, στο ν. 2238/1994 «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος» (Α' 151), όπως τροποποιηθείς ίσχυε κατά το ημερολογιακό έτος 2013 (οικονομικό έτος 2014), ορίζεται, στο άρθρο 4: «1. Εισόδημα στο οποίο επιβάλλεται ο φόρος είναι το εισόδημα που προέρχεται από κάθε πηγή ύστερα από την αφαίρεση των δαπανών για την απόκτησή του (...) 2. Το εισόδημα ανάλογα με την πηγή προέλευσής του διακρίνεται κατά τις επόμενες κατηγορίες ως εξής: Α-Β Εισόδημα από ακίνητα (...) Γ-Δ-Ε (...) Στ. (...) Ζ. (...) 3. Για να βρεθεί το συνολικό εισόδημα, αθροίζονται τα επί μέρους εισοδήματα των κατηγοριών Α' έως Ζ' της προηγούμενης παραγράφου, τα οποία αποκτώνται από κάθε φυσικό πρόσωπο είτε κατά το οικονομικό έτος το προηγούμενο από τη φορολογία, είτε κατά το ημερολογιακό ή διαχειριστικό ή γεωργικό έτος, το οποίο έληξε μέσα στο προηγούμενο από τη φορολογία οικονομικό έτος (...)», στο άρθρο 15: «Το συνολικό εισόδημα προσδιορίζεται, κατ' εξαίρεση, με βάση τις δαπάνες διαβίωσης του φορολογουμένου και των προσώπων που συνοικούν με αυτόν και τον βαρύνουν, όταν το συνολικό ποσό των δαπανών που προσδιορίζεται κατά τα επόμενα άρθρα είναι ανώτερο από το συνολικό καθαρό εισόδημα των κατηγοριών Α' έως Ζ' (...)», στο άρθρο 16, όπως η

παρ. 1 περ. α' αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 28 παρ. 1 του ν.3986/2011 (Α' 152) και ισχύει από 1.11.2011 και εφεξής και η παρ. 1 περ. θ' αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 4110/2013 (Α' 17) και ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από το οικονομικό έτος 2014 (χρήση 2013) και μετά: «1. Για τον προσδιορισμό του αντικειμενικού εισοδήματος με βάση τη συνολική ετήσια δαπάνη του φορολογουμένου, της συζύγου του και των προσώπων που συνοικούν και τους βαρύνουν λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα: α) Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη, με βάση τα τετραγωνικά μέτρα της ιδιοκατοικούμενης (...) κύριας κατοικίας ορίζεται κλιμακωτά, για τα ογδόντα (80) πρώτα τετραγωνικά μέτρα κύριων χώρων αυτής, με σαράντα (40) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο, β) (...) γ) (...) θ) Η ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη του φορολογούμενου ορίζεται σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ προκειμένου για τον άγαμο και σε πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση εφόσον δηλώνεται πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα».

8. Στην υπό κρίση υπόθεση από όλα ανεξαιρέτως τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Η εκκαλούσα, που έχει γεννηθεί το έτος 1959 και, συνεπώς, κατά την 31.12.2010 είχε συμπληρώσει το 50ο έτος της ηλικίας της, είναι θυγατέρα του στρατιωτικού συνταξιούχου ... (απόστρατου Ταξιάρχου), ο οποίος απεβίωσε στις 27.11.2013 (βλ. την ... ληξιαρχική πράξη θανάτου του ληξιαρχου του Δήμου ...), αφήνοντας ως μοναδικούς εξ αδιαθέτου κληρονόμους του τη σύζυγό του ..., τον υιό του ... και την ήδη εκκαλούσα θυγατέρα του (βλ. το .../2.5.2014 πιστοποιητικό πλησιεστέρων συγγενών του Δήμου ...). Κατόπιν δε του θανάτου, στις 28.1.2014, της μητέρας της ..., στην οποία δεν πρόλαβε να κανονιστεί κατά μεταβίβαση σύνταξη (βλ. την από 23.12.2013 αίτησή της), η εκκαλούσα υπέβαλε την .../16.5.2014 αίτηση προς το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους ζητώντας ν' απονεμηθεί σ' αυτήν, ως άγαμη θυγατέρα του αποβιώσαντος πατέρα της, στρατιωτικού συνταξιούχου, σύνταξη κατά μεταβίβαση, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 παρ. 5 του π.δ. 169/2007. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την ήδη προσβαλλόμενη πράξη της Διευθύντριας της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την αιτιολογία ότι «η αιτούσα κατά το χρόνο θανάτου του πατέρα της (27.11.2013) και επομένως χρόνο επαγωγής του συνταξιοδοτικού της δικαιώματος είχε τεκμαρτό εισόδημα ανερχόμενο σε 6.040,00 ευρώ, μεγαλύτερο του από την περίπτωση ββ της παρ. 1 του

άρθρου 9 του ν. 3865/2010 καθοριζομένου και αναγομένου σε ετήσια βάση κατωτέρου ορίου μηνιαίας σύνταξης».

9. Από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει περαιτέρω ότι σύμφωνα με την εκδοθείσα στις 31.7.2014 πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου ν. 4223/2013, που αφορά στο κρίσιμο οικονομικό έτος (2014), η οποία δεν προσβλήθηκε ενώπιον της αρμόδιας φορολογικής αρχής, η εκκαλούσα έχει στην πλήρη κυριότητά της ένα διαμέρισμα τρίτου ορόφου, επιφάνειας 76 τ.μ., επί της οδού ..., αντικειμενικής αξίας 173.804,40 ευρώ. Εξάλλου, σύμφωνα με το εκκαθαριστικό σημείωμα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων για το οικονομικό έτος 2014, ήτοι για εισοδήματα που αποκτήθηκαν κατά τον κρίσιμο χρόνο επαγωγής του συνταξιοδοτικού δικαιώματος από 1.1.2013 έως 31.12.2013 - το οποίο επίσης δεν προσβλήθηκε ενώπιον της αρμόδιας φορολογικής αρχής - το συνολικό τεκμαρτό εισόδημα της εκκαλούσας, ανήλθε στο ποσό των 6.040,00 ευρώ, αναλύμενο σε ετήσια αντικειμενική δαπάνη ποσού 3.040 ευρώ (76 τ.μ. X 40,00€) λόγω ιδιοκατοίκησης του ανωτέρω διαμερίσματος (άρθρο 16 παρ. 1 περ. α' ν. 2238/1994) και ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη φορολογουμένου, ποσού 3.000,00 ευρώ (άρθρο 16 παρ. 1 περ. θ' ν. 2238/1994).

10. Η γνώμη της πλειοψηφίας των μελών του Τμήματος με αποφασιστική ψήφο ήταν η εξής: Συνιστά επέμβαση στο κατά το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. δικαίωμα δικαστικής προστασίας η πρόβλεψη από το νόμο αμάχητων τεκμηρίων για την απόδειξη πραγματικών περιστατικών εις βάρος του διοικουμένου, εφ' όσον τα πραγματικά αυτά περιστατικά, ως γίνονται δεκτά στην οικεία διοικητική πράξη, θεωρούνται ως αληθή και δεν δύναται να αμφισβητηθεί η ακρίβειά τους ενώπιον της δικαιοσύνης στο πλαίσιο προσφυγής αμφισβήτησης της νομιμότητας της πράξης αυτής. Η κατά τα ανωτέρω επέμβαση για να είναι θεμιτή κατά το άρθρο 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α. πρέπει να είναι αναγκαία εντός μιας δημοκρατικής κοινωνίας προς εξυπηρέτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος και να μη επιβάλει υπερβολική θυσία στο άτομο, διαταράσσοντας έτσι τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να τηρείται από το νόμο και τα εφαρμόζοντα το νόμο όργανα μεταξύ των συμφερόντων του ατόμου και των συμφερόντων της κοινωνίας ως σύνολο. Η εκκαλούσα απώλεσε το δικαίωμα συνταξιοδότησης αυτής ως άγαμης θυγατέρας, επειδή η συνταξιοδοτική διοίκηση θεώρησε ως ετήσιο εισόδημα αυτής κατά τον κρίσιμο χρόνο αυτό που προέκυπτε από την

εφαρμογή τεκμηρίων εισοδήματος που προβλέπονται στη νομοθεσία περί φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ανεξαρτήτως αν, κατά τη νομοθεσία αυτή, επιτρέπεται από το φορολογούμενο η αμφισβήτηση των εις βάρος του χρησιμοποιηθέντων τεκμηρίων, πάντως, η συνταξιοδοτική διοίκηση, εφαρμόζοντας τις διατάξεις του εδαφίου 2β της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του ν. 4151/2013 στην περίπτωση της εκκαλούσας, θεώρησε ως εισόδημα αυτής κατά τρόπο μη επιδεχόμενο ανταπόδειξης το προκύπτον από την πράξη διοικητικού προσδιορισμού φόρου τεκμαρτό εισόδημα. Εντός των διαγραφόμενων από το άρθρο 49 του π.δ. 1225/1981 ορίων της δικαιοδοσίας του, το Ελεγκτικό Συνέδριο δικάζον κατ' έφεση επί της νομιμότητας της προσβαλλομένης πράξης δεν δικαιούται να ερευνήσει την ουσιαστική ακρίβεια του κατά τα ανωτέρω τεκμαρτώς προσδιορισθέντος εισοδήματος της εκκαλούσας και, συνακόλουθα, η εκκαλούσα αδυνατεί να αμφισβητήσει, ενώπιον του φυσικού δικαστή της διαφοράς, το κρισιμότερο στοιχείο της διαφοράς, ήτοι την ακρίβεια του προσδιορισθέντος εισοδήματος αυτής, λόγω του ύψους του οποίου απώλεσε το συνταξιοδοτικό της δικαίωμα. Τα ανωτέρω στοιχειοθετούν επέμβαση στο δικαίωμα δικαστικής προστασίας της εκκαλούσας και, συνεπώς, είναι ερευνητέο αν η επέμβαση αυτή δικαιολογείται από λόγους δημοσίου συμφέροντος και δεν επιβάλλεται μ' αυτήν υπερβολική θυσία στα συμφέροντα του διοικουμένου. Από τη χρήση του τεκμαρτώς προσδιορισθέντος εισοδήματός της, η εκκαλούσα απώλεσε το συνταξιοδοτικό αυτής δικαίωμα, ήτοι μία περιουσιακής φύσης προσδοκία, η οποία ως εκ της ηλικίας και της εν γένει κατάστασης της εκκαλούσας εμφάνιζε ικανή ωριμότητα ώστε να περιέλθει στον υπό του άρθρου 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου στην Ε.Σ.Δ.Α. χώρο προστασίας, η δε απώλεια του δικαιώματος αυτού συνεπάγεται εξ αντικειμένου κίνδυνο να περιέλθει ο απολέσας το δικαίωμα σε κατάσταση μη συμβατή προς τις αξίες που κατοχυρώνονται στο άρθρο 3 της Ε.Σ.Δ.Α.. Συνεπώς, το διακύβευμα για την εκκαλούσα από τη χρήση, κατά την εξέταση του αιτήματος συνταξιοδότησής της, του τεκμαρτώς κατά τη φορολογική νομοθεσία προσδιορισθέντος εισοδήματος αυτής ήταν καίριο. Στη στάθμιση συμφερόντων, το διαδικαστικό κέρδος που προκύπτει για τη φορολογική διοίκηση από τον προσδιορισμό τεκμαρτώς του ετησίου εισοδήματος ευρύτατων κατηγοριών φορολογουμένων είναι αρκούντως ικανό ώστε να δικαιολογεί τη θυσία που υφίστανται όσοι εκ των φορολογουμένων υπόκεινται σε τεκμαρτό προσδιορισμό του εισοδήματος αυτών, δοθέντος ιδίως ότι το διακύβευμα για τον υφιστάμενο το τεκμήριο φορολογούμενο

είναι η υποβολή του στην υποχρέωση καταβολής ενός φόρου που ο τεκμαρτός προσδιορισμός του καθορίζει απλώς το ύψος του. Η μεταφορά ενός κανόνα που προκύπτει από την ως άνω στάθμιση και η εφαρμογή του στην περίπτωση της εκκαλούσας διατάραξε τη δίκαιη ισορροπία που πρέπει να τηρείται όταν τα συμφέροντα του ατόμου βρίσκονται αντιμέτωπα με το δημόσιο συμφέρον για τους εξής λόγους: (α) Το συμφέρον της εκκαλούσας ήταν, ως περιεγράφη ανωτέρω, ιδιαίτερος σημαντικό και εντελώς διάφορο ως διακύβευμα για τη ζωή της από αυτό του προσδιορισμού ενός ετήσιου φόρου. (β) Η ειδικότητα της περίπτωσης της εκκαλούσας δεν αποτέλεσε αντικείμενο ιδιαίτερης στάθμισης συμφερόντων ως απαιτούσε ο σεβασμός στις αξίες (βλ. ανωτέρω) που, στην ένδικη περίπτωση, τελούσαν σε διακινδύνευση. (γ) Η εκκαλούσα δεν μπόρεσε να προβάλει ενώπιον της Συνταξιοδοτικής Διοίκησης τους ισχυρισμούς της ως προς την πραγματικότητα του εισοδήματός της ούτε και δύναται, για τους λόγους που αναφέρθηκαν ήδη, να αμφισβητήσει ενώπιον του Δικαστηρίου την ουσιαστική ακρίβεια των πραγματικών δεδομένων ως έγιναν δεκτά με εφαρμογή τεκμηρίων από τη Διοίκηση. (δ) Η εκκαλούσα απώλεσε το συνταξιοδοτικό της δικαίωμα, διότι της επεβλήθη ύστερα από απρόσφορη στάθμιση συμφερόντων ένας βλαπτικός για τα συμφέροντά της τρόπος υπολογισμού του εισοδήματός της, που κατά νομοθετικό ορισμό ανταποκρίνεται υποχρεωτικώς στην ατομική της περίπτωση, χωρίς δυνατότητα, για τη Συνταξιοδοτική Διοίκηση, εξατομικευμένης εκτίμησης, ώστε να αποφευχθεί τυχόν πεπλανημένη κρίση. (ε) Ενόψει των αξιών που τελούσαν σε διακινδύνευση (βλ. ανωτέρω), η διαδικασία προσδιορισμού του εισοδήματος της εκκαλούσας δεν ήταν η δέουσα καθόσον εδόθη κατά τη διαδικασία αυτή πλήρης προτεραιότητα στη διευκόλυνση του Δημοσίου προς λήψη της απόφασής του και αγνοήθηκε παντελώς το συμφέρον της διοικουμένης να μη ληφθεί εις βάρος της μία πεπλανημένη, εν όψει των ατομικών της συνθηκών, απόφαση. Τα ανωτέρω στοιχειοθετούν για την εκκαλούσα υπερβολική θυσία στα συμφέροντά της, μη αιτιολογούμενη επαρκώς από λόγους δημοσίου συμφέροντος. Συνεπώς, σύμφωνα με τις σκέψεις που εκτέθηκαν, αποτελεί παραβίαση του δικαιώματος της εκκαλούσας στη δικαστική προστασία, η διαμόρφωση στην περίπτωσή της κατά τέτοιο τρόπο της απόδειξης του εισοδήματος αυτής, ώστε, ενώπιον του Δικαστηρίου τούτου, να μη δύναται να αμφισβητήσει στην ουσιαστική τους βασιμότητα τα γενόμενα δεκτά από τη Συνταξιοδοτική Διοίκηση μέσω τεκμηρίων ως προς τα εισοδήματα αυτής. Από δε τα ανωτέρω παρέπεται ότι η λήψη από τη Συνταξιοδοτική Διοίκηση του τεκμαρτός κατά τη

φορολογική νομοθεσία προσδιορισθέντος εισοδήματος της εκκαλούσας δεν ήταν συμβατή με το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 παρ.1 της Ε.Σ.Δ.Α., σε συνδυασμό με το άρθρο 3 αυτής και το άρθρο 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου αυτής, και, επομένως, κατ' αποδοχόν του οικείου λόγου έφεσης που συνάγεται εκ των προβαλλομένων από την εκκαλούσα (βλ. σκέψεις 5 και 9), πρέπει να γίνει δεκτή η έφεση, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη και να αναπεμφθεί η υπόθεση στη Συνταξιοδοτική Διοίκηση, η οποία θα προσδιορίσει το εισόδημα της εκκαλούσας χωρίς να δεσμεύεται από τον προσδιορισμό του εισοδήματος αυτής με εφαρμογή τεκμηρίων εκ της φορολογικής νομοθεσίας.

11. Μειοπήφησε η εισηγητής Σύμβουλος, με την οποία συντάχθηκαν και οι έχουσες συμβουλευτική ψήφο Πάρεδροι, η οποία υποστήριξε τα ακόλουθα: Με τις διατάξεις του προπαρατεθέντος άρθρου 31 παρ. 5 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007), όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 9 του ν. 3865/2010, θεσπίζονται περιορισμοί στο συνταξιοδοτικό δικαίωμα από μεταβίβαση των άγαμων ενήλικων θυγατέρων στρατιωτικών συνταξιούχων και τίθενται ιδιαίτεροι όροι και ειδικές προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά κατά τον κρίσιμο χρόνο, δηλαδή, κατά τον χρόνο θανάτου των συνταξιούχων γονέων τους. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις υπό περίπτ. αα' και ββ' αρνητικές οικονομικές προϋποθέσεις του ανωτέρω άρθρου, προκειμένου οι άγαμες ενήλικες θυγατέρες να δικαιωθούν σύνταξης, δεν πρέπει, πλην άλλων, να διαθέτουν, κατά τον κρίσιμο χρόνο, φορολογητέο εισόδημα από το Δημόσιο ή το Δημόσιο Τομέα ή από οποιαδήποτε άλλη πηγή μεγαλύτερο από το κατώτατο όριο σύνταξης του Δημοσίου, αναγόμενο σε ετήσια βάση. Εξάλλου, ως φορολογητέο εισόδημα για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών, η έννοια του οποίου καθορίζεται από τις ισχύσασες, κατά το έτος 2013, διατάξεις Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν.2238/1994), νοείται όχι μόνο το «πραγματικό» φορολογητέο εισόδημα, δηλαδή, εκείνο που πράγματι αποκτάται κατά τον κρίσιμο χρόνο από την άγαμη θυγατέρα, αλλά και το τυχόν «τεκμαρτό» φορολογητέο εισόδημα, δηλαδή, εκείνο που προσδιορίζεται με βάση την τεκμαρτή δαπάνη διαβίωσης (βλ. Ε.Σ. Ολ. 917/1996, 1565/2005, 2416/2007, 3271/2011). Αυτή η τεκμαρτή δαπάνη, η οποία σύμφωνα με το άρθρο 16 του εν λόγω Κώδικα (βλ. και άρθρο 31 του νέου Κώδικα που κυρώθηκε με το ν.4172/2013 - Α' 167 - και ισχύει από 1.1.2014) υπολογίζεται, μεταξύ άλλων, με βάση την αντικειμενική δαπάνη

ιδιοκατοικούμενης πρώτης κατοικίας κλιμακωτά, ανάλογα με την επιφάνεια αυτής σε τετραγωνικά μέτρα. Περαιτέρω, ως ελάχιστη αντικειμενική δαπάνη διαβίωσης του φορολογουμένου, ορίζεται ποσό ύψους τριών χιλιάδων ευρώ για τους άγαμους. Εφόσον δε, μετά την προσθήκη δεύτερου εδαφίου στο άρθρο 31 παρ. 5 περίπτ. ββ' του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων με τις διατάξεις του άρθρου 3 παρ.2α του ν. 4151/2013, το τυχόν τεκμαρτό εισόδημα αντιστοιχεί σε πρώτη κατοικία αντικειμενικής αξίας μέχρι 100.000,00 ευρώ ή/και Ι.Χ. αυτοκινήτου, αυτό δεν λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματος των άγαμων θυγατέρων. Με τις τελευταίες αυτές διατάξεις κατέστησαν ευνοϊκότερες για τις άγαμες θυγατέρες οι προϋποθέσεις λήψης σύνταξης, καθόσον, μέχρι τότε, χωρίς την ύπαρξη οποιουδήποτε ποσοτικού περιορισμού, απορρίπτονταν από το Γ.Λ.Κ. αιτήσεις συνταξιοδότησης ενδιαφερομένων με μηδενικό πραγματικό εισόδημα, εάν είχαν στην κυριότητά τους ένα έστω και μικρής αξίας ακίνητο ή Ι.Χ. αυτοκίνητο οποιασδήποτε αξίας (βλ. την αιτιολογική έκθεση του ως άνω νόμου και ενδεικτ. την ad hoc απόφ. Ολ. Ε.Σ. 3271/2011). Η θέσπιση των ανωτέρω οικονομικών προϋποθέσεων για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος αποτυπώνει την επιλογή του νομοθέτη να περιορίσει το δικαίωμα σύνταξης αποκλειστικά και μόνο στις περιπτώσεις εκείνες των άγαμων θυγατέρων που λόγω της προσωπικής και οικονομικής τους κατάστασης αντιμετωπίζουν οξύ πρόβλημα επιβίωσης και να αποκλείσει από το δικαίωμα αυτό κάθε άλλη κατηγορία (βλ. Ολ. Ε.Σ. 395/1997) και δεν αντίκειται σε καμία συνταγματική ή υπέρτερης τυπικής ισχύος διάταξη. Ειδικότερα, ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης έχει ευρεία εξουσία να προσδιορίζει τη μορφή και την έκταση της παρεχόμενης προστασίας, μετά από στάθμιση των οικονομικών αντοχών του Δημόσιου Ταμείου, υποκείμενος μόνο σε περιορισμούς που επιβάλλονται από άλλες συνταγματικές διατάξεις (πρβλ. Ολ. Ε.Σ. 1483/2006, 1266/2007, 510/2009). Τέλος, καμία διάταξη δεν θεσπίζει αξίωση των εργαζομένων, ούτε, κατά μείζονα λόγο, των μελών των οικογενειών τους, και μάλιστα των ενηλίκων, για ορισμένο είδος ή συγκεκριμένης έκτασης προστασία, αλλά παρέχεται ευχέρεια στο νομοθέτη να ρυθμίζει ελεύθερα τα θέματα αυτά, με γνώμονα την εξυπηρέτηση του γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος (πρβλ. Ολ. Ε.Σ. 1483/2006). Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, άγαμη θυγατέρα αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου, η οποία κατά το έτος 2013 δεν διαθέτει άλλα εισοδήματα πλην του ετήσιου τεκμαρτού εισοδήματος, προσδιοριζόμενου με βάση την ετήσια τεκμαρτή δαπάνη ιδιοκατοίκησης

και την ελάχιστη δαπάνη διαβίωσης, δεν δικαιούται, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 παρ. 5 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο, εφόσον, σωρευτικά, το κατά τα ανωτέρω προσδιοριζόμενο τεκμαρτό εισόδημα αυτής υπερβαίνει το κατώτατο όριο σύνταξης αναγόμενο σε ετήσια βάση και η αντικειμενική αξία της κατοικίας της υπερβαίνει τα 100.000,00 ευρώ. Ενόψει τούτων, δεν συντρέχει στο πρόσωπο της εκκαλούσας η υπό περίπτ. ββ' σωρευτικά απαιτούμενη αρνητική οικονομική προϋπόθεση του άρθρου 31 παρ. 5 του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων και, επομένως, ορθώς με την προσβαλλόμενη 39900/1.10.2014 πράξη του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους απορρίφθηκε η αίτησή της για τη χορήγηση κατά μεταβίβαση στρατιωτικής σύνταξης ως αβάσιμη, λαμβανομένου υπόψη ότι κατά το χρόνο επαγωγής του συνταξιοδοτικού δικαιώματος: α) το συνολικό εισόδημα της εκκαλούσας ανήλθε ετησίως στο ποσό των 6.040 ευρώ, το οποίο υπερέβαινε το οριζόμενο για τον κρίσιμο χρόνο κατώτατο όριο σύνταξης του Δημοσίου, αναγόμενο σε ετήσια βάση, ήτοι το ποσό των 4.222,44 ευρώ (351,87 ευρώ X 12 μήνες) και β) η αντικειμενική αξία του προμηθεθέντος ακινήτου, εξ ευρώ 173.804,40, υπερέβαινε το οριζόμενο με το άρθρο 3 παρ. 2 παρ. β' του ν. 4151/2013 όριο των 100.000 ευρώ, κάτω από το οποίο δεν υπολογίζεται το τεκμαρτό εισόδημα από ακίνητα των αιτουσών, για τη χορήγηση κατά μεταβίβαση σύνταξης, άγαμων θυγατέρων.

12. Εν όψει των ανωτέρω εκτεθέντων, το Τμήμα κρίνει κατά πλειοψηφία ότι πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη έφεση και να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη για τον προαναφερόμενο λόγο, ακολούθως δε, κατ' άρθρο 49 του π.δ.1225/1981, να αναπεμφθεί ο φάκελος της υπόθεσης στη Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γ.Λ.Κ., για να κριθεί εκ νέου το συνταξιοδοτικό δικαίωμα της εκκαλούσας ως προς τη συνδρομή ή μη των νομίμων προϋποθέσεων συνταξιοδότησής της, βάσει των νομίμως υποβληθέντων στις αρμόδιες δημόσιες αρχές δικαιολογητικών ή νεωτέρων επικυρωμένων αντιγράφων αυτών.

13. Δεδομένου ότι η κρίση που εκφέρει το Τμήμα αφορά την εφαρμογή των άρθρων 3 και 6 της Ε.Σ.Δ.Α. και 1 του (πρώτου) Προσθέτου Πρωτοκόλλου στην Ε.Σ.Δ.Α. ειδικώς στην ατομική περίπτωση της προσφεύγουσας, χωρίς έτσι να τίγεται καθ' εαυτό το κύρος νομοθετικών

ρυθμίσεων, το Τμήμα κρίνει ότι δεν ενδείκνυται να παραπεμφθεί η υπόθεση στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου κατ' άρθρο 108 Α παρ. 2 του π.δ. 1225/1981.

14. Κατόπιν των ανωτέρω και λόγω της παραδοχής της έφεσης, πρέπει να διαταχθεί η επιστροφή στην εκκαλούσα του κατατεθέντος για την άσκησή της παραβόλου (άρθρα 73 παρ. 4 Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν.4129/2013 και 61 παρ. 3 π.δ.1225/1981).

15. Τέλος, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων της κρινόμενης υπόθεσης, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν πρέπει να επιβληθεί δικαστική δαπάνη σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 275 παρ.1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, Α' 97, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 π.δ.1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν.3274/2006, Α' 135).

Δια ταύτα

Δέχεται την έφεση της ....

Ακυρώνει την προσβαλλόμενη .../2014 πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Αναπέμπει την υπόθεση στη Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, για να ενεργήσει σύμφωνα με τα διαλαμβανόμενα στο σκεπτικό.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στην εκκαλούσα. Και,

Απαλλάσσει το Ελληνικό Δημόσιο από την καταβολή δικαστικών εξόδων.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στην Αθήνα στις 30 Οκτωβρίου 2015.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΓΝΑΡΔΕΛΛΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΑΜΑΛΙΑ ΜΠΟΤΣΑ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 21 Απριλίου 2016.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΑΡΜΑΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΑΜΑΛΙΑ ΜΠΟΤΣΑ